

## ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ ΛΙΜΕΝΑΡΙΩΝ

**Νικόλαος Καρτάλης**

Η ιστορία των Λιμεναρίων χάνεται μέσα στα βάθη των προϊστορικών χρόνων. Η ανασκαφική όμως σκαπάνη κατά την τελευταία δεκαετία έφερε στο φως ευρήματα που αποδεικνύουν την ύπαρξη ζωής από τους νεολιθικούς χρόνους. Η παρουσία νεολιθικού συνοικισμού αρχίζει από το 5600 π.Χ. και φθάνει μέχρι τα χρόνια του χαλκού. Ακολουθούν αρκετοί σκοτεινοί αιώνες και κατά τους βυζαντινούς χρόνους βλέπουμε ότι η ζωή συγκεντρώνεται στο κάστρο του Αγίου Ελευθερίου<sup>1</sup>. Πότε καταστράφηκε το κάστρο αυτό, δεν μας είναι γνωστό. Γεγονός είναι ότι η ζωή μετατοπίζεται στο Γενίχισαρ (Νεόκαστρο), γνωστό σήμερα ως Κάστρο. Ο χρόνος της ίδρυσης του νέου χωριού δεν μας είναι γνωστός. Πάντως το 13ο αιώνα υπήρχε, αφού αναφέρεται σε χρυσόβουλο λόγο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου του 1287, όπου σημειώνονται οι ιδιοκτησίες της μονής Φιλοθέου στη Θάσο<sup>2</sup>.

Επίνειο του Κάστρου είναι το Λιμενάρι, τουρκικό Χαμηδιέ, που χρησιμεύει ως βάση για τη διεξαγωγή του εμπορίου της κοινότητας αυτής. Υπάρχει ο ταρσανάς στο Λιμενάρι για την κατασκευή νέων πλοίων και την επισκευή παλαιών, που μεταφέρουν τα προϊόντα του Κάστρου και γενικά της Θάσου.

Γύρω στα 1870 αναφέρεται ότι υπάρχουν 30 περίπου καλύβες, που χρησιμεύουν ως αποθήκες εμπορευμάτων και διαμονή αυτών που εργάζονται στον ταρσανά και στη φύλαξη των εμπορευμάτων. Το 1898 κατασκευάζονται τα σπίτια του Κρητικού, Παπαβασιλείου κ.ά. Επόμενο ήταν οι κάτοικοι να χρειάζονται εκκλησία που δεν υπήρχε. Το ιστορικό της ίδρυσης της πρώτης εκκλησίας στα Λιμενάρια, ήτοι του ναού της Ευαγγελίστριας, αναφέρεται στην από 19-10-1897 επιστολή που στέλνουν οι

1. Βλ. Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη, Το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπούλη, περ. «Θασιακά», τ. 8 (1992-1993), σ. 150.

2. Βλ. W. Regel, E. Kurtz και B. Korabley, Actes du Philothée, «Βυζαντινά χρονικά», παράρτ. Κ' τόμου, 1913, σελ. 14. Πρβλ. και Νικολάου Τσιλογεώργη, Η ιστορία του Θεολόγου (1287-1912), περ. «Θασιακά», τ. 8 (1992-1993), σ. 115.

επίτροποι της ιεράς και σεβασμίας μονής των Ιβήρων στους ιερείς και εφοροεπιτρόπους του Κάστρου. Στην επιστολή αυτή οι επίτροποι της μονής ισχυρίζονται ότι η μικρή εκκλησία της Παναγίας της Θεοτόκου, που βρίσκεται στην παραλία, κτίσθηκε απ' αυτούς σε δική τους ιδιοκτησία και ότι την παρέδωσαν στον Καραναγνώστη για ν' ανάβει μόνο τα κανδήλια και να την καθαρίζει, χωρίς να έχει κανένα δικαίωμα ιδιοκτησίας πάνω σ' αυτήν. Μετά το θάνατο, όμως, αυτού, η γυναίκα του Αικατερίνη και οι κληρονόμοι του Ι. Αναγνωστούδη edώρησαν τη μισή εκκλησία στην Κοινότητα και παρέδωσαν το κλειδί σ' αυτήν. Η ίδια η μονή αναρωτιόταν «πόθεν ορμώμενοι οι ρηθέντες και πού στηριζόμενοι» προέβησαν σ' αυτή τους την ενέργεια. Στη συνέχεια οι ίδιοι αναφέρουν ότι η δωρεά προς την Κοινότητα, της μισής εκκλησίας, έγινε για μνημόσυνο της ψυχής του μακαρίτη Καραναγνώστη. Αλλά τέτοιου είδους όμως μνημόσυνα, σημειώνουν οι επίτροποι της μονής, είναι «βδελυκτά τω Θεώ». Γι' αυτό προσπαθούν ν' αποτρέψουν την κοινότητα Κάστρου να δεχθεί τέτοιου είδους δωρεά και κάνουν έκκληση σ' αυτήν να μην καταδεχθεί την κατοχή της μισής αυτής εκκλησίας, αφού γνωρίζει καλά ότι είναι κτήμα της μονής Ιβήρων «αναφαίρετον και αναπόσπαστον, μηδέν επ' αυτής έχοντες δικαίωμα ιδιοκτησίας του μακαρίτου Καραναγνώστου»<sup>3</sup>.

Δεν ξέρουμε αν απάντησε στην επιστολή αυτή η κοινότητα Κάστρου στη μονή Ιβήρων. Από τον κώδικα όμως αποφάσεων του Μικτού Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου Κάστρου μαθαίνουμε ότι η διαφορά που ανέκυψε έφθασε τελικά στο αρμόδιο Μικτό Εκκλησιαστικό Δικαστήριο Κάστρου. Φαίνεται ότι δεν υποχώρησε η Κοινότητα και η μονή υποχρεώθηκε να καταφύγει στο Δικαστήριο. Η έκθεση των πατέρων της ιερής μονής Ιβήρων, που έλαβε αριθ. πρωτ. 151/25-6-1898, συζητήθηκε στις 15-16 Ιουλίου 1898, και η απόφαση που εκδόθηκε έλαβε αύξ. αριθ.5. Από την απόφαση αυτή μαθαίνουμε όλο το ιστορικό της υπόθεσης. Οι πατέρες της μονής εκθέτουν «ότι προ ικανών χρόνων διά του μακαρίτου συναδέλφου αυτώ Γερασίμου μοναχού, διατελούντος τότε οικονόμου του εν Κάστρω μοναστηριακού μετοχίου, ανήγειρε η μονή, ιδία αυτή δαπάνη, μικράν εκκλησία, σεμννομένη επ' ονόματι Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, επί εδάφους μοναστηριακού. Ότι η χήρα Αικατερίνη, σύζυγος του μακαρίτου Καραναγνώστου, μετά των τέκνων της εγείρει αγνώστους τη ιερά μονή αξιώσεις κτητορικής και συνεπώς επιμένει ίνα διακανονισθή το ήμισυ της εν λόγω εκκλησίας, όπερ edωρήσατο εις την εν Κάστρω κοινοτική εκκλησία, παραδούσα άνευ προηγουμένης ειδοποιήσεως της κυριάρχου μονής και τας κλεις αυτής». Κατά τη συζήτηση παρέστη ο γέρο-Γαβριήλ, που γνώριζε καλά την υπόθεση, και απεστάλη από τη μονή για να εκπροσωπήσει αυτήν. Ο γέρο-Γαβριήλ έκανε προσπάθει-

3. Βλ. Νικολάου Τσιλογεώργη, Το μετόχι της μονής Ιβήρων στο Κάστρο, περ. «Θασιακά», τ. 10 (1996-1997), σ. 706-707, αρ. εγ. 5. Το έγγραφο παραχωρήθηκε σε φωτοτυπία από τον κ. Κωνσταντίνο Χιόνη στον κ. Γ. Οικονόμου και ο κ. Γ. Οικονόμου στον κ. Ν. Τσιλογεώργη.

ες συμβιβασμού υποσχόμενος στην Αικατερίνη χρηματικό ποσό για τη συνδρομή του συζύγου της. Μετά την εξάντληση όλων των εξωδίκων μέσων για συμβιβασμό παρέστησαν τα διάδικα μέρη αυτοπρόσωπα «και ο μεν ενάγων επανέλαβεν τα εν τη αγωγή του και εξητήσατο ό,τι και εν αυτή, προσθείς μόνον ιστορικής τινας περί του ζητήματος πληροφορίας, οι δε εναγόμενοι αντέταξαν τελείαν άρνησιν της αληθείας των διύσχυρισμών του ενάγοντος, διύσχυρισάμενοι ότι η εκκλησία αυτή εκτίσθη εξ ημισείας δαπάνας του Γερασίμου και του Καρναναγνώστου και δύνανται διά μαρτύρων να τα αποδείξωσιν, αφού ο ενάγων πρότερον αποδείξει το εναντίον του ενάγοντος, όμως, αδυνατούντος ν' αποδείξει, είτε δι' εγγράφων είτε διά μαρτύρων, και δηλώσαντος ότι τότε θέλει παραιτηθή πάσης από του ζητήματος περαιτέρω ενεργείας, όταν οι αντίδικοι ενόρκως διά μαρτύρων αποδείξωσι τον διύσχυρισμόν αυτών· οι εναγόμενοι εξητήσαντο πρώτον την διά λαοψηφίσματος λύσιν της διαφοράς και προκειμένου περί ζητήματος κοινού τοις πάσι γνωστού, αλλά τούτου μη γενομένου δεκτού, προήγαγον τους εξής εκ των προκρίτων Κάστρου μάρτυρας, ήτοι τους κ.κ. Μάρκον Βασιλείου, Γεώργιον Αγγέλου, Γεώργιον Ζγουρά, Κ. Οικονομίδην, Ι. Καϊδην, Ιωάννην Οικονόμου, Βασιλικόν Μάρκου, Γιαννάκη Βασιλείου, οίτινες γνωρίζουσι την εκκλησίαν ταύτην, κτισθείσαν επί εδάφους της κοινότητας από κοινού υπό τε του πατρός Γερασίμου και του Καρναναγνώστου, συμβοηθούσης και απάσης της κοινότητος Κάστρου εξ ευλαβείας, πλην του εσωτερικού διακόσμου, ήτοι πολυελαίου, τέμπλου,εικόνων, βιβλίων και λοιπών, ων οι αφιερωταί εισί γνωστοί εν τε αντιπροσώπω της μονής και τοις κατοίκους. Μετά την ακρόασιν των μαρτύρων, το Δικαστήριον διασκεψάμενον, ενέκρινε την απόρριψιν της αγωγής της ιεράς μονής των Ιβήρων ως αναπόδεικτον, την αναγνώρισιν της δωρεάς των κληρονόμων Καρναναγνώστου εις την εκκλησίαν της κοινότητος ως νόμιμον,και συνάμα παρεκάλεσε τον σεβασμιώτατον πρόεδρον, όπως την απόφασιν ταύτην κοινοποιήσῃ τε απεσταλμένω της μονής και αυτή τη μονή εγγράφως, απαγορεύσει δε προς πρόληψιν κοινοτικών ταραχών πάσαν εν τη εκκλησία ταύτη ιεροπραξίαν και λειτουργίαν μέχρι της οριστικής διακανονίσεως του εν λόγω ζητήματος»<sup>4</sup>.

Από την απόφαση αυτή διαπιστώνεται ότι ο Καρναναγνώστης συνέδραμε πράγματι στην ανέγερση της εκκλησίας, αφού ο εκπρόσωπος της μονής σε μια προσπάθεια συμβιβασμού υποσχέθηκε χρηματική αποζημίωση στη σύζυγο αυτού Αικατερίνη, πρόταση που δεν έγινε αποδεκτή. Άλλη διαπίστωση είναι ότι οι περισσότεροι από τους μάρτυρες των εναγομένων, δηλαδή ο προεστώς Γεώργιος Ζγουράς και οι

4. Βλ. Νικολάου Τσιλογεώργη, ό.π., σ. 708-709, αρ. εγ. 6. Η απόφαση αυτή περιέχεται στον κώδικα αποφάσεων του Μικτού Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου Κάστρου, που βρίσκεται στην κατοχή του κ. Άγγελου Γαλανού. Φωτοτυπία του κώδικα κράτησε ο κ. Κωνσταντίνος Χιόνης, ο οποίος έθεσε την παραπάνω απόφαση στη διάθεση του δικηγόρου κ. Γεωργίου Οικονόμου για σχετική ανακοίνωση, που έγινε στο Β' Συμπόσιο Θασιακών Μελετών, αλλά δεν δημοσιεύτηκε. Ο κ. Γ. Οικονόμου με τη σειρά του την έθεσε στη διάθεση του κ. Ν. Τσιλογεώργη, ο οποίος και τη δημοσίευσε.

δημογέροντες Βασίλειος Μάρκου, Ι. Καϊδης, Ι. Οικονόμου και Γιαννάκης Βασιλείου ήσαν και δικαστές της υπόθεσης με πρόεδρο το μητροπολίτη Μαρωνείας και Θάσου Ιωακείμ. Η μονή δε διέθετε ούτε έγγραφα ούτε μάρτυρες για απόδειξη των ισχυρισμών της. Αντίθετα οι εναγόμενοι είχαν όλο το χωριό, γι' αυτό και ζήτησαν λαοψήφισμα για λύση της διαφοράς, αίτημα που δεν έγινε βέβαια αποδεκτό. Η μονή ισχυρίσθηκε ότι η εκκλησία κτίσθηκε σε δικό της κτήμα, ενώ οι δημογέροντες σε έδαφος της Κοινότητας. Τελικά η αγωγή απορρίφθηκε και η απόρριψή της ζητείται να κοινοποιηθεί όχι μόνο στον απεσταλμένο της μονής αλλά και στην ίδια τη μονή<sup>5</sup>.

Λίγες μέρες αργότερα, στις 30-7-1898, από ένα μαρτυρικό, που υπογράφεται από τους μάρτυρες παπα-Γεώργιο Οικονόμο, Νικόλαο Γιαννούδη, Γεώργιο Λουρέντζου και Ιωάννη Λεμονιάδη και επικυρώνεται αυθημερόν η γνησιότητα των υπογραφών αυτών από την τοπική αρχή Κάστρου, που την εκπροσωπούν αυτή την περίοδο ο Φίλιππος Α. Κρητικός, Ιωάννης Αναγνώστου και Ι. Π. Γεωργίου, μαθαίνουμε ότι ο παπα-Γεώργιος Οικονόμος παραβρέθηκε το 1878 σε συζήτηση που έγινε ανάμεσα στον αρχιμανδρίτη Αθανάσιο Ιβηρίτη, που έτυχε να φιλοξενηθεί από το Γεράσιμο, οικονόμο του Ιβηριτικού μετοχίου στο Κάστρο, για την ανέγερση εκκλησίας πάνω στα ερείπια παλαιού ναού, που είχε η μονή Ιβήρων στα Λιμενάκια, σε ιδιόκτητο χωράφι της. Ο αρχιμανδρίτης Αθανάσιος παρότρυνε το Γεράσιμο να προβεί στην ανέγερση και υποσχέθηκε να χρηματοδοτήσει το έργο. Το 1879 ο Ιωάννης Λεμονιάδης, που ήταν ναύτης στο πλοίο του Ι. Αναγνωστούδη, επισκέφθηκαν τη μονή Ιβήρων και συνάντησαν το Γεράσιμο, οικονόμο του Ιβηριτικού μετοχίου στο Κάστρο, κι είδε τον αρχιμανδρίτη Αθανάσιο να μετρά μπροστά και στον Ι. Αναγνωστούδη 38 λίρες Τουρκίας και δύο εικοσάφραγκα, τις οποίες έλαβε ο Γεράσιμος για την ανέγερση της εκκλησίας. Υποσχέθηκε μάλιστα ότι θα κατέβαλε και το υπόλοιπο ποσό που θα χρειαζόταν.

Στη συνέχεια του μαρτυρικού καταβάλλεται προσπάθεια ν' αποδειχθεί ότι η εκκλησία έγινε σε γνήσιο χωράφι της μονής Ιβήρων. Για να γίνει πιο πειστική η μαρτυρία του αναφέρουν και γεγονότα από τον καιρό που κτιζόταν η εκκλησία. Ο Δημ. Βιρζαμάνης με το γιο του Κωνσταντίνο, όταν έκτιζαν το σπίτι τους και αναζητούσαν πέτρες, πήγαν στο ερείπιο της εκκλησίας και άνοιξαν λάκκο και έβγαλαν μάρμαρο που είχε το σήμα της μονής Ιβήρων. Το ίδιο κατέθεσε και ο Γεώργιος Λουρέντζου, που πήγε κι αυτός με τον πεθερό του Δημ. Βιρζαμάνη και το γιο αυτού Κωνσταντίνο και βρήκαν το σήμα και αφού το άφησαν, ειδοποίησαν τον Γεράσιμο, οικονόμο του Ιβηριτικού μετοχίου. Κλείνει το μαρτυρικό η ομολογία του Νικολάου Γιαννούδη, που αναφέρει: «ότι το περί ου ο λόγος χωράφιον με τα διαληφθέντα σύνορα, αφ' ότου τω κόσμω ήλθον και τα του κόσμου ήρχισα να εννοήσω μέχρι της ηλικίας αυτής, εις ην σήμερον ευρίσκομαι, γνωρίζω ότι είναι κτήμα γνήσιον της ιε-

5. Βλ. Νικολάου Τσιλογεώργη, ό.π., σ. 708-709, αρ. εγ. 6.

ράς μονής των Ιβήρων»<sup>6</sup>.

Δεν ξέρουμε αν οι καταθέσεις των μαρτύρων είναι κατασκευασμένες ή αν πίστευαν σ' αυτά που κατέθεταν. Γεγονός είναι ότι το σήμα της μονής, που δόθηκε ανευρέθη, προέρχεται από την οικογένεια Δ. Βιρζαμάνη. Ο Φίλιππος Α. Κρητικός, που επικυρώνει τη γνησιότητα των υπογραφών των μαρτύρων, είναι ο μετέπειτα πακτωτής της περιουσίας της μονής Ιβήρων στην περιοχή των Λιμεναριών. Ούτε πάλι ξέρουμε αν έγιναν άλλες ενέργειες από τη μονή για το ιδιοκτησιακό θέμα. Γεγονός είναι ότι η λειτουργία της μεταλλευτικής εταιρείας Speidel μετέτρεψε το Λιμενάρι, επίγειο του Κάστρου, σε ανθηρή κωμόπολη. Γι' αυτό και βλέπουμε η εκκλησία της Ευαγγελίστριας να λειτουργεί κανονικά το 1903, αφού στις 16-8-1904 μαθαίνουμε από τον κώδικα της κοινότητας Κάστρου (1864-1923) να θεωρούνται για πρώτη φορά οι λογαριασμοί της εκκλησίας των Λιμεναριών από τους προκρίτους του Κάστρου σε σύσκεψη που είχαν με το μητροπολίτη Μαρωνας Νικόλαο<sup>7</sup>. Για το 1904 αποφασίστηκε μάλιστα να διορισθούν οι ίδιοι επίτροποι στην εκκλησία της Ευαγγελίστριας, που ήταν ο Αναγνώστης Περζαμάνης και Γεώργιος Νικολάου<sup>8</sup>.

Από άλλη πράξη του κώδικα πληροφορούμαστε ότι στις 12-8-1905 σε κοινή συνεδρίαση του μητροπολίτη Νικολάου μετά των προκρίτων του Κάστρου, αφού θεωρήθηκαν και εγκρίθηκαν οι λογαριασμοί των εκκλησιών του Αγίου Αθανασίου του Κάστρου, του Αγίου Γεωργίου της Μέσης (Καλυβίων) και της Ευαγγελίστριας των Λιμεναριών εκλέχτηκαν ως επίτροποι του ναού της Ευαγγελίστριας ο Αναγνώστης Μπιρζαμάνης, Στέργιος Χατζής και Ιωάννης Κακηραχιώτης<sup>9</sup>.

Από άλλα τέσσερα πρακτικά του κώδικα αντλούμε πληροφορίες για το ναό της Ευαγγελίστριας. Με το πρώτο, που συντάχτηκε στις 23-6-1906, ο αρχιερατικός επίτροπος Νικόδημος με 28 κατοίκους θεωρούν τους λογαριασμούς των εκκλησιών και τους εγκρίνουν «ως ορθώς έχοντες»<sup>10</sup>. Μ' άλλο πρακτικό της ίδιας ημέρας, που υπογράφεται από τον αρχιερατικό επίτροπο Νικόδημο και από άλλους 30 κατοίκους, εκλέγονται «παμψηφεί» ως επίτροποι της εκκλησίας ο Γιαννάκης Οικονομίδης, Βασίλειος Πιστέλας και ο Βασίλειος Σκλάβος<sup>11</sup>. Με το τελευταίο πρακτικό εκλέγεται ο Κων/νος Σγουρίδης γενικός ταμίας της κοινότητας για τη συγκέντρωση κατά τρίμηνο όλων των κοινοτικών προσόδων και «με το δικαίωμα να παραλαμ-

6. Αρχείο Μονής Ιβήρων. Βλ. και Νικ. Τσιλογεώργη, ό.π., σ. 709-711, εγ. 7. Φωτοτυπία του εγγράφου παραχώρησε ο κ. Κωνσταντίνος Χιόνης στον κ. Γ. Οικονόμου και ο κ. Οικονόμου στον κ. Ν. Τσιλογεώργη.

7. Βλ. Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη, Ένας κώδικας από το Κάστρο των ετών 1864-1923, περ. «Θασιανά», τ. 10 (1996-1997), σ. 739.

8. Βλ. Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη, ό.π., σ. 739.

9. Βλ. Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη, ό.π., σ. 739.

10. Βλ. Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη, ό.π., σ. 740.

11. Βλ. Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη, ό.π., σ. 740. Σ' άλλα έγγραφα αναφέρεται ως Σλάβος.

*βάνη συν τοις ενοικίοις και τα περισσεύματα των εισπράξεων των ιερών εκκλησιών και πάσαν άλλην κοινοτικήν πρόσοδον»<sup>12</sup>.*

Το 1910 επίτροποι του ναού της Ευαγγελίστριας διορίζονται ο Δ. Κ. Οικονομίδης και Σωτήριος Αναγνώστου<sup>13</sup>, ενώ από νεότερη διάταξη του μητροπολίτη Μαρωνείας Μελισσηνού, στις 9-9-1918, διαιρούνται εκκλησιαστικά τα Καστρολιμενάκια σε 5 τμήματα. Ένα είναι των Λιμεναρίων, τρία ίσα του Κάστρου ( Μέσης ) και ένα του Κάστρου ( Άνω ). Στο τμήμα Λιμεναρίων τοποθετήθηκε ο Σακελλάριος Παπακωνσταντίνου, ενώ οι τέσσερις άλλοι ιερείς «*εκ περιτροπής θα λαμβάνωσι εβδομάδα εις Καστρολιμενάκια*» (Άγιον Γεώργιον και Ευαγγελισμόν). Στην ίδια πράξη αναφέρεται ότι απαγορεύεται στους ιερείς να φωτίζουν σ' άλλο τμήμα<sup>14</sup>. Ακολουθεί άλλη διάταξη του μητροπολίτη Μελισσηνού με την οποία καθορίζονται οι μισθοί των ιερέων από τα ταμεία των εκκλησιών. Οι τρεις ιερομόναχοι θα λαμβάνουν από 30 δρχ., ο παπα-Γεώργιος 60 και ο Σακελλάριος Παπακωνσταντίνου 80 δρχ.<sup>15</sup>

Από μια τελευταία πράξη του κώδικα, που φέρει ημερομηνία 21-10-1923, ο νέος μητροπολίτης Μαρωνείας και Θάσου Άνθιμος, που εκπροσωπούσε το Μικτό Εκκλησιαστικό Συμβούλιο, μαζί με το Κοινοτικό Συμβούλιο και τα εκκλησιαστικά συμβούλια των εκκλησιών του Αγίου Γεωργίου και της Ευαγγελίστριας, καθορίζει τα δικαιώματα των ιερέων κατά τις ιεροτελεστίες. Η πράξη αυτή υπογράφεται μεταξύ των άλλων και από τα μέλη του εκκλησιαστικού συμβουλίου Ευαγγελίστριας Α.Ν. Παπαοικονόμο, Βασίλειο Σκλάβο και Γεώργιο Αναγνωστούδη.

Η λειτουργία του ναού συνεχίστηκε και μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Η ραγδαία, όμως, εξέλιξη και αύξηση του πληθυσμού των Λιμεναρίων υποχρέωσε την κοινότητα κατά τη δεκαετία 1950-1960 να προβεί στην ανοικοδόμηση μεγαλύτερης εκκλησίας για να καλύψει τις αυξημένες ανάγκες της. Έτσι οικοδομήθηκε και λειτουργεί έκτοτε ο ναός της Μεταμόρφωσης του Σωτήρα, ενώ ο αρχικός ναός της Ευαγγελίστριας, αν και είναι ανοιχτός στο κοινό, λειτουργεί μόνο όταν εορτάζει.

12. Βλ. Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη, ό.π., σ. 740.

13. Βλ. Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη, ό.π., σ. 741.

14. Βλ. Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη, ό.π., σ. 744.

15. Βλ. Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη, ό.π., σ. 744-745.